

**מסמך רקע לקראת דיון בנושא:
הקמת מתקן למיחזור פסולת
במטמנת אעבלין**

מוגש לוועדת המשנה למפגעי איכות הסביבה

כתיבה: רוני בר-נתן, עובדת מחקר ומידע

אישור: דנה נויפלד, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ט"ו בכסליו תשס"ה

28 בנובמבר 2004

1. מבוא

מסמך זה נכתב לקראת דיון בוועדת המשנה למפגעי איכות הסביבה בנושא הקמת מתקן למיחזור פסולת במטמנת אעבלין. מטמנת "נאסר מיחזור בע"מ" באעבלין משמשת במתכונתה הנוכחית זה כעשר שנים. בחודש מאי 2002 אישרה הוועדה לתכנון ובנייה של מחוז הצפון תוכנית מיתאר שלפיה בחלק משטח המטמנה יוקם מתקן להדגמת טיפול תרמי בפסולת. מהחברה המבצעת, חברת E.E.R, נמסר כי מדובר במתקן הדגמה לטיפול בפסולת עירונית בטכנולוגיה ידידותית לסביבה. לטענת עמותת "הסביבה – אגודה ישראלית לשמירת הסביבה" (להלן: עמותת "הסביבה"), לעומת זאת, המתקן יהיה מקור לפליטת דיאוקסינים¹ ונגזרותיהם מעבר לתקן שהמשרד לאיכות הסביבה מתיר. להלן פירוט השתלשלות העניינים ועמדות הגורמים הנוגעים בדבר בכל הקשור לפעילות המתקן, ובכלל זה טענת תושבי היישובים הסמוכים כי לא הוגש בנושא זה תסקיר השפעה על הסביבה.

2. הקמת מתקן למיחזור פסולת במטמנת אעבלין – השתלשלות העניינים

אתר המטמנה פועל באעבלין במתכונתו הנוכחית זה כעשר שנים.² בשנת 2001 הוגשה לוועדה המקומית לתכנון ובנייה גבעת-אלונים תוכנית המיתאר ג/12532.

עיקרי תוכנית המיתאר ג/12532³

השטח המיועד להקמת מתקן המיחזור לפי תוכנית המיתאר, כ-93 דונם, יחולק לשלושה אזורי פעילות, כמפורט להלן:

1. אזור סילוק פסולת וטיפול בה – המיועד בין השאר להטמנת פסולת מוצקה, למתקן מיון והפרדת פסולת למיחזור, **למתקן להדגמת טיפול תרמי בפסולת**⁴ ועוד. המתקן יוזן בפסולת בכמות שלא תעלה על תשע טונות ביום;
2. אזור הטמנת פסולת;
3. שטח פרטי פתוח.

תסקיר השפעה על הסביבה

תקנות התכנון והבנייה (תסקירי השפעה על הסביבה), התשס"ג-2003,⁵ קובעות חובת הגשת תסקיר השפעה על הסביבה במקרים המוגדרים בתקנות.⁶ מטרת התסקיר היא לשלב היבטים סביבתיים בהליך

¹ הרחבה בהמשך.

² הגבי עינת ברונשטיין, ענף פסולת, המשרד לאיכות הסביבה – מחוז הצפון, שיחת טלפון, 25 בנובמבר 2004.

³ תוכנית מיתאר מפורטת מס' ג/12532, יוזם ומגיש: סמיר נאסר דאוד, מאי 2002.

⁴ הכוונה היא למתקן למיחזור פסולת בטכנולוגיית PGM (Plasma Gasification Melting). פירוט על טכנולוגיה זו – בהמשך המסמך.

⁵ תקנות אלה נכנסו לתוקף ב-4 ביוני 2003.

⁶ כגון תוכנית להקמת תחנת כוח, שדה תעופה או אתר לסילוק פסולת מסוכנת או לטיפול בה באזורי אחסון של חומרים מזהמים או מסוכנים, באזורים בעלי רגישות סביבתית ועוד.

קבלת ההחלטות במוסדות התכנון והבנייה.⁷ יש להבחין בין תסקיר השפעה על הסביבה כפי שהוא מופיע בתקנות התכנון והבנייה ובין תסקיר סביבתי הנתון לשיקול דעת המשרד לאיכות הסביבה.⁸

חברת "נאסר מיחזור בע"מ",⁹ בעלת הקרקע, הגישה תסקיר סביבתי להקמתו ולהפעלתו של מתקן למיון פסולת ביתית שיקום בתחום מטמנת אעבלין. בתסקיר שהגישה חברת "נאסר מיחזור בע"מ" נכתב כי "מתקן המיון אינו צפוי לגרום למטרדים ומפגעים והשלכותיו על הסביבה זניחות בהחלט". החברה המבצעת, חברת E.E.R, הגישה אף היא תסקיר סביבתי בנושא מתקן הדגמה לטיפול בפסולת מוצקה עירונית.¹⁰ בהסתמכו על החומר שהועבר לידיו המליץ המשרד לאיכות הסביבה לאשר את הפעלת המתקן,¹¹ ובחודש מאי 2002 אושרה התוכנית בוועדה המחוזית לתכנון ובנייה.¹²

בחודש אפריל 2004 נערך דיון בעתירתה של עמותת "הסביבה" בבית-המשפט לעניינים מינהליים בחיפה. עמותת "הסביבה" ביקשה להוציא צו מניעה לוועדה המקומית לתכנון ובנייה, שתימנע מלתת היתר בנייה למתקן משום שלא הוגש בעניינו תסקיר השפעה על הסביבה. השופט מנחם נאמן דחה את הבקשה לנוכח תשובת המשרד לאיכות הסביבה כי על-פי האמור בתקנות התכנון והבנייה אין במקרה זה צורך בתסקיר.¹³

בחודש יולי 2004 הפנתה חה"כ לאה נס שאילתא אל שר התשתיות הלאומיות אליעזר זנדברג, שכותרתה: "הקמת משרפה באעבלין", ובה העלתה את השאלות האלה: האם נערך במקרה זה תסקיר סביבתי? האם ניתן למשרפה רשיון עסק? איזה סוג פסולת יטופל באתר?

להלן תשובות שר התשתיות כפי שנמסרו לפרוטוקול:

1. הוכן מסמך סביבתי הבודק את ההשלכות הסביבתיות של המתקן באזור, בעיקר בהקשר של מניעת זיהום אוויר.

2. בהיתר הבנייה הציב המשרד לאיכות הסביבה תנאים אשר יבטיחו את הקמת המתקן לטיפול תרמי בהתאם להנחיות למתקנים השורפים פסולת. למשרפה אין עדיין רשיון עסק משום שרשיון כזה ניתן בדרך כלל לפני תחילת הפעלתה.

3. המתקן יטפל טיפול תרמי בפסולת ביתית, והוא אושר להדגמה בלבד, לטיפול בכמות עד עשר טונות ביום ובמשך 75 ימים בשנה בלבד.

כיום המתקן הוא בשלבי התקנת מערכות בקרה וחיבור היחידות שהוא מורכב מהן לקראת הפעלת המערכת כולה. מועד ההפעלה המשוער הוא אמצע שנת 2005.¹⁴ טרם ניתן רשיון עסק.¹⁵

⁷ הסברים לתקנות התכנון והבנייה (תסקירי השפעה על הסביבה), התשס"ג 2003, מתוך אתר האינטרנט של המשרד לאיכות הסביבה, www.sviva.gov.il, תאריך הכניסה: 25 בנובמבר 2004.

⁸ לדברי הגב' ענת ברונשטיין מענף הפסולת במחוז הצפון של המשרד לאיכות הסביבה, במקרה זה הוגשו תסקירים סביבתיים אך לא הוגש תסקיר השפעה על הסביבה. שיחות טלפון, 25 ו-28 בנובמבר 2004.

⁹ חברת "נאסר מיחזור בע"מ", מתקן למיון אשפה באתר פסולת קיים: "אבלים", סקר סביבתי, ינואר 2002.

¹⁰ חברת E.E.R, מתקן הדגמה לטיפול בפסולת מוצקה עירונית מסוג PGM, מסמך בדיקה סביבתי, יולי 2001.

¹¹ הגב' דורית זיס, מרכזת תעשייה ואיכות אוויר, המשרד לאיכות הסביבה – מחוז הצפון, העתק מכתב, 14 במאי 2004.

¹² הגב' עינת ברונשטיין, ענף פסולת, המשרד לאיכות הסביבה – מחוז הצפון, שיחת טלפון, 25 בנובמבר 2004.

¹³ עת"מ 2116/04 (חיפה), "הסביבה – אגודה ישראלית לשמירת הסביבה" נ' הוועדה המקומית לתו"ב גבעת-אלונים, החלטה, 19 באפריל 2004.

¹⁴ מר זאב בר-גיל, מנכ"ל חברת E.E.R, מכתב, 24 בנובמבר 2004.

¹⁵ הגב' עינת ברונשטיין, ענף פסולת, המשרד לאיכות הסביבה – מחוז הצפון, שיחת טלפון, 28 בנובמבר 2004.

3. עמדות הגורמים הנוגעים בדבר

עמדת חברת E.E.R – חברה למשאבי סביבה ואנרגיה

לדברי מר זאב בר-גיל, מנכ"ל חברת E.E.R, טכנולוגיית ה-PGM¹⁶ (Plasma Gasification Melting) מתאימה לטיפול בפסולת מסוגים שונים. כאשר מתקן הפועל בטכנולוגיה זו מטפל בפסולת עירונית מוצקה, המרכיבים האורגניים שבפסולת מומרים לגז דלק (syngas), והמרכיבים האנ-אורגניים הופכים לחומר זכוכיתי שאפשר להשתמש בו בתעשיית הבנייה. טכנולוגיה זו היא תרמית (של חימום), אך אינה תהליך שרפה. מדובר בתהליכים מורעבי חמצון, שרבים מהמהומים (ובהם דיאוקסינים¹⁷) אינם יכולים להיווצר בהם.¹⁸

לדברי מר בר-גיל, טכנולוגיית ה-PGM היא ידיוותית לסביבה ועדיפה מכל שיטה אחרת המיושמת בעולם, ובכלל זה הטמנה.

עמדת עמותת "הסביבה"

עמדת עמותת "הסביבה" מבוססת על חוות דעתו של ד"ר גיל כ"ץ,¹⁹ שניתוחו מתבסס על מסמכי היזם. בניתוח של ד"ר כ"ץ מפורטים בין השאר הממצאים האלה:

- המתקן יהיה מקור פליטת דיאוקסינים ונגזרותיהם מעבר לתקן שהמשרד לאיכות הסביבה מתיר. חישוב פליטת הדיאוקסינים מהארובה מראה שהערכים יהיו גבוהים פי-30 עד פי-60 מהמותר, ובמקרים חריגים הם יהיו גבוהים עד פי-360 מהמותר.
- הרכב הגזים והטמפרטורות הקיצוניות הגבוהות מעידים על סכנת פיצוץ. כמו כן, שרפה או תקלה מכנית במתקן, המחייבת שחרור של הגזים לסביבה כדי למנוע פיצוץ או הרעלה, תביא ל שחרור דיאוקסינים לסביבה ברמה מסוכנת מאוד.

ד"ר כ"ץ ממליץ שלא להפעיל את מתקן ה-PGM במתכונתו המוצעת כיום.

עמדת תושבי הסביבה

עיריית תמרה, עיריית שפרעם, המועצות המקומיות קריית-טבעון, אעבלין, כאוכב, כפר-מנדא ותושבים המתגוררים בסביבה, בשיתוף עם עמותת "הסביבה" (להלן: תושבי הסביבה), העלו את הטענות האלה:²⁰

¹⁶ מר זאב בר-גיל, מנכ"ל חברת E.E.R, מכתב, 24 בנובמבר 2004.
¹⁷ דיאוקסינים הם מזהמים אורגניים עמידים, ולפחות חלקם מסוכנים לבריאות האדם. הם נפטים לסביבה ועלולים לחדור אל גוף האדם בשל יכולתם להתמוסס בשומן ובשל יציבותם הכימית הגבוהה. הסכנות הכרוכות בחשיפה לדיאוקסינים הן החלשה של המערכת החיסונית וכן פגיעה בהתפתחות מערכת העצבים והמערכת ההורמונלית ובתפקודי פוריות. הארגון העולמי לחקר הסרטן סיווג את הדיאוקסין TDCC כחומר מסרטן. מרכז מחקר ומידע, הכנסת, הדיאוקסינים – תמונת המצב בישראל, כתב עוגן גולדמן, 1 ביולי 2003.
¹⁸ מערכות הפלזמה מספקות אנרגיה תרמית (חום) שבעזרתה מתרחשים שלושה תהליכים:
1. פירוליזה – תהליך שבו המרכיבים האורגניים הפריקים מוסבים לגז פירוליטי.
2. שאריות הטיפול, שהן פחמניות, נחשפות לחום גבוה יותר, ובעזרת קיטור הן הופכות לגז המורכב ממימן ומפחמן דו-חמצני. כל הגזים מתערבבים ויוצרים גז דלק (syngas).
3. השאריות הנותרות לאחר תהליך ההפיכה לגז מותכות בטמפרטורה גבוהה לחומר שאינו משחרר אל הסביבה את המזהמים שהוא מכיל.

¹⁹ ד"ר גיל כ"ץ, ניתוח טכנולוגי, אקולוגי ובטיחותי למתקן ה-PGM באתר הפסולת "אבליים", ינואר 2004.
²⁰ מר עאדל אבו-אלהגיא, ראש עיריית תמרה, בשם ראשי הערים והכפרים באזור, העתק מכתב, 11 באוקטובר 2004.

1. המשרד לאיכות הסביבה (מחוז הצפון) לא דרש מהיזמים להציג תסקיר השפעה על הסביבה משום שהסתמך על מסמך קודם שעסק בהטמנת פסולת.
2. בפגישה של תושבי הסביבה עם היזם ועם מנהל מחוז הצפון במשרד לאיכות הסביבה הוסבר לתושבים כי מדובר במתקן כימי ניסיוני, ראשון מסוגו בעולם. מקור הידע ברוסיה, במתקן מעבדתי קטן המיועד לסילוק פסולת גרעינית, ואילו כאן מדובר במתקן גדול, שאין לדעת בוודאות מה תהיה השפעתו על הסביבה.
3. טענת החברה היא כי המתקן המוקם בארץ יטפל בפסולת עירונית בלבד, ואילו כוונת היזם היא שבחוו"ל ישמשו מתקנים מאותו סוג לסילוק פסולת גרעינית ורפואית. יש חשש שהיזם יבקש להדגים את פעילות המתקן גם בפסולת שאינה עירונית.
4. המתקן המוקם קיבל היתר לטיפול בפסולת במשקל עשר טונות ביום, אף שכושר הייצור של המתקן מגיע ל-150 טונות אשפה ביום. לא יהיה אפשר לפקח על כמות הפסולת היומית שהמתקן יטפל בה.

עמדת המשרד לאיכות הסביבה

חרף פנייתנו, עד לסיום כתיבת המסמך לא התקבלה תגובה עדכנית מהמשרד.

להלן עמדת המשרד מ-18 ביולי 2004:²¹

מדובר במשרפה ניסיונית, בשיטה חדשנית, שמוקמת לצורכי הדגמה בלבד. כמות הפסולת המרבית המותרת לשרפה בה היא עשר טונות ביממה²² לפרק זמן של 75 יום במהלך שנתיים. **המתקן מיועד לאשפה עירונית בלבד** (בלי חומרים רדיואקטיביים).

הליכי התכנון להקמת המתקן (המשרפה) נעשו על-פי חוקי התכנון והבנייה. אף שהמתקן הוא ניסיוני, הוכן בעבורו מסמך סביבתי, שלפיו יעמוד המתקן בכל הדרישות של תקני איכות האוויר (תקינה התואמת את התקן האירופי). המתקן קיבל היתר בנייה, ורשיון עסק יוצא לפני הפעלתו, על-פי דרישות החוק.

4. מקורות

פסקי-דין ותקנות

- עת"מ 2116/04 (חיפה) "הסביבה – אגודה ישראלית לשמירת הסביבה" נ' הוועדה המקומית לתו"ב גבעת-אלונים, החלטה, 19 באפריל 2004.
- תקנות התכנון והבנייה (תסקירי השפעה על הסביבה), התשס"ג-2003.

²¹ מרכז מחקר ומידע, הכנסת, מכתב לחבר הכנסת מוחמד ברכה, כתבה מיכל כספי, יולי 2004.
²² מהמשרד לאיכות הסביבה נמסר כי מדובר בכמות קטנה מזו שמשאית אשפה אחת מובילה ביום.

מסמכים

- חברת E.E.R, מתקן הדגמה לטיפול בפסולת מוצקה עירונית מסוג PGM, מסמך בדיקה סביבתי, יולי 2001.
- חברת "נאסר מיחזור בע"מ", מתקן למיון אשפה באתר פסולת קיים: "אבליים", סקר סביבתי, ינואר 2002.
- כ"ץ גיל, ד"ר, ניתוח טכנולוגי, אקולוגי ובטיחותי למתקן ה-PGM באתר הפסולת "אבליים", אוקטובר 2004.
- מרכז מחקר ומידע, הכנסת, הדיאוקסינים – תמונת המצב בישראל, כתב עוגן גולדמן, 1 ביולי 2003.
- תוכנית מיתאר מפורטת מס' ג/12532. יוזם ומגיש: סמיר נאסר דאוד, מאי 2002.

מכתבים

- אבו-אלהגיא עאדל, ראש עיריית תמרה, בשם ראשי הערים והכפרים באזור, 11 באוקטובר 2004.
- בר-גיל זאב, מנכ"ל E.E.R, 24 בנובמבר 2004.
- ברונשטיין עינת, ענף פסולת, המשרד לאיכות הסביבה – מחוז הצפון, 25 בנובמבר 2004.
- זיס דורית, מרכזת תעשייה ואיכות אוויר, המשרד לאיכות הסביבה – מחוז הצפון, 14 במאי 2004.
- מרכז מחקר ומידע, הכנסת, מכתב לחבר הכנסת מוחמד ברכה, כתבה מיכל כספי, יולי 2004.

אתרי אינטרנט

- המשרד לאיכות הסביבה, www.sviva.gov.il, תאריך הכניסה: 25 בנובמבר 2004.

שיחות טלפון

- ברונשטיין עינת, ענף פסולת, המשרד לאיכות הסביבה – מחוז הצפון, 25 בנובמבר 2004.